

ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

© Репко І., Кобзар Ю.

DOI NUMBER: 10.46489/TOESIWC-24-42-5

У контексті трансформації науки та суспільства, роботодавці всіх галузей виробництва, навіть в умовах воєнного стану в Україні, вимагають від працівників поряд із володінням професійними знаннями та навичками наявності сформованих м'яких навичок. Мета статті полягає у характеристиці найбільш актуальних складових сутності soft skills та можливостей освітнього процесу закладів вищої освіти в умовах воєнного стану для підготовки конкурентоспроможного фахівця для сучасної освіти й освіти післявоєнного періоду. У роботі окреслено групи вимог до сучасного затребуваного фахівця на ринку праці: «жорсткі» навички (англ. – hard skills) та «м'які» навички (англ. – soft skills). Здійснено аналіз існуючих класифікацій soft skills у науковій літературі, висвітлено основні групи та компоненти soft skills майбутніх конкурентоспроможних фахівців освітньої галузі у післявоєнний період і надана їх характеристика. Авторки зазначають, що в сучасних умовах набуває популярності тренінг як дієва форма формування м'яких навичок у майбутніх фахівців освітньої галузі. Подано орієнтовний перелік форм та методів навчання в залежності від етапу тренінгу у процесі підготовки майбутнього педагога. Стаття розкриває можливості освітнього процесу закладу вищої освіти у воєнний час для підготовки конкурентоспроможного фахівця для сучасної освіти й освіти у період післявоєнного відновлення, а саме: організація освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства та створення належного освітнього середовища, у якому майбутній фахівець у тісній співпраці з викладачем розвиває м'які навички за власною освітньою траєкторією під час професійного становлення.

Ключові слова: майбутній педагог, освітня галузь, м'які навички, тренінгові технології, інтерактивні методи навчання.

Репко І., Кобзар Ю. «Formation of basic soft skills in future competitive specialists of the educational sector».

The authors notes that in the context of the transformation of science and society, even in the conditions of martial law in the country, employers in all industries require employees to have developed soft skills along with professional knowledge and skills. The article outlines the groups of requirements for a modern specialist in demand in the labour market: hard skills and soft skills. The article analyses the historical way of emergence, introduction and expansion of the content of the terms hard skills and soft skills based on the needs of employers, development of science and complication of requirements for training of specialists in a particular field. The authors analyses the existing characteristics of soft skills in the scientific domestic and foreign literature and finds out that soft skills complement hard skills and are useful to a person in life situations. The authors summarises the most relevant soft skills of successful specialists, identifies the main groups and components of soft skills of future competitive specialists in the educational sphere, and gives their characteristics.

The article reveals the possibilities of the educational process of a higher education institution in wartime to prepare a competitive specialist for modern education in the period of post-war recovery namely: organisation of the educational process on the basis of partnership pedagogy and creation of an appropriate educational environment in which a future specialist, in close cooperation with a teacher, develops soft skills according to his/her own educational trajectory during professional development. Given that in today's world knowledge can quickly become

irrelevant and outdated, it is much more important to teach young people how to acquire important information and develop the necessary soft skills at the right time. This, according to the author of the article, will be facilitated by the introduction of trainings, master classes, professional workshops, teamwork, group learning, time management, information technology, gamification, interactive teaching methods, discussion classes, project work, rating methods, involvement of students in non-formal and informal education, and the introduction of various forms of interaction between teachers and students in the educational process of higher education institutions.

Keywords: future teacher, educational sector, soft skills, training technologies, interactive teaching methods.

Ринок праці в Україні в умовах воєнного стану гостро зазнає проблему активного зростання безробіття, водночас роботодавці наголошують на нестачу працівників, які потрібні сучасному ринку праці та стануть вкрай необхідні у період післявоєнного відновлення. Насамперед при підборі персоналу перевіряється наскільки претенденти відповідають вимогам «жорстких» (англ. – hard skills) та «м'яких» (англ. – soft skills) навичок.

Упродовж останніх років роботодавці всіх галузей виробництва зазначають, що в умовах трансформації науки й розвитку суспільства, поряд із оволодінням професійними знаннями та навичками, для працівників пріоритетними стали м'які навички. Це пов'язано з тим, що роботодавці прагнуть бачити працівника, який має розвинуту ерудицію, відповідальний, здатний ефективно вирішувати конфлікти, креативний у вирішенні типових та нестандартних завдань, володіє навичками професійного спілкування, а також швидко вміє адаптуватися до нагальних викликів сьогодення.

Заклади освіти завжди намагаються створити належні умови, аби якісніше здійснювати професійну підготовку здобувачів освіти та наблизити освітній процес до їх майбутньої трудової діяльності, навіть в умовах воєнного стану.

За таких умов підготовка компетентних висококваліфікованих випускників у закладах освіти вимагає систематичного діалогу між роботодавцями й освітянами.

Проблематика загальних компетенцій і «скілів» (англ. skills – навички, уміння) є однією з найбільш обговорюваних серед науковців, практиків і роботодавців. З-поміж закордонних науковців це: М. Бялік, Б. Тріллінг,

Ч. Фейдл. Серед українських учених – О. Глазунова, Л. Іванова, К. Коваль, Н. Самолюк, І. Тимофєєв, Н. Тілкина, Н. Філатова. Вивченню hard skills та soft skills у професійній діяльності присвячені наукові доробки О. Абашкіної, О. Абрамової, Н. Длугунович, Е. Дойл (A. Doyle), Л. Загородньої, К. Коваль, О. Козачінер, В. Муромець, О. Пуляк, Д. Равена, М. Роблес (M. Robles), О. Семенов, Т. Смагіна, Б. Счулз (B. Schulz) та інших.

Вітчизняні й закордонні науковці: Н. Бібік, О. Гринджук, О. Гулай, О. Заблоцька, О. Лободинська, Н. Носовець, О. Овчарук, О. Онопрієнко, О. Пінчук, Н. Побірченко, О. Пометун, О. Рекун, О. Савченко, Л. Спенсер (L. Spencer) та інші присвятили свої дослідження саме професійно-педагогічним компетентностям.

Метою статті є характеристика найбільш актуальних складових сутності soft skills та можливостей освітнього процесу ЗВО в умовах воєнного стану для підготовки конкурентоспроможного фахівця для сучасного суспільства й для діяльності у післявоєнний період.

Для досягнення мети було використано комплекс теоретичних **методів**:

- аналіз та узагальнення інформації з наукових джерел з метою уточнення історії походження, змісту поняття «soft skills», а також навчально-методичних матеріалів щодо організації освітнього процесу в ЗВО задля формування у майбутніх фахівців актуальних м'яких навичок;

- систематизація практичних наробок і теоретичних досліджень щодо можливостей ЗВО здійснювати підготовку конкурентоспроможних педагогів для сучасного ринку праці;

- узагальнення та представлення педагогічного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Уже понад пів століття терміни «hard skills» і «soft skills» вживаються у процесі підготовки фахівців. Уперше ці терміни характеризували професійні навички та універсальні компетенції для військовослужбовців Сполучених Штатів Америки, які не піддаються планомірному навчанню.

У працях американських і німецьких науковців згадані поняття починають траплятися з 90-і рр. ХХ століття та стосуються вони фахівців у галузі управління бізнесом й освітою.

Так, *hard skills* виявляються у професійній діяльності та бізнес-процесах. Окрім того, потрібно зазначити, що *hard skills* – це здатність виконувати певні завдання; технічні навички, які можна продемонструвати наочно; навички, що безпосередньо пов'язані з тією діяльністю, якою на конкретний момент займається людина.

О. Лободинська й О. Гриджук [6] стверджують, що це ті навички, які роблять людину професіоналом у своїй діяльності, які легко демонструються перед керівництвом. Рівень «жорстких» навичок легко виміряти. Зазвичай, на відміну від *soft skills*, вони визначені більш чітко й описані в освітніх професійних програмах для кожної спеціальності, довідниках кваліфікаційних характеристик професій, оскільки вони становлять основу компетентностей професіонала.

В іншомовних джерелах термін «*soft skills*» трактується як бажані якості фахівця для певних професій. Серед них виділяють: адекватне мислення, схильність до взаємодії з людьми та позитивне ставлення до своєї діяльності й посадових обов'язків. Ці складові фахівця найчастіше не залежать від набутих професійних знань та навичок, а розвиваються паралельно.

У вітчизняних джерелах термін *soft skills* може перекладатися як «м'які навички», «гнучкі навички», «навички успіху», у психології їх відносять до числа «соціальних навичок».

Успішність людини у професійній діяльності на 85% залежить від *soft skills* і лише на 15% – від *hard skills*. Адже *soft skills* вимагають від фахівця послідовного опрацювання ситуацій, прийняття раціональних рішень у вирішенні проблем, самостійного виконання завдань. *Soft skills* – мисленнєві, комунікативні, соціальні навички, які доповнюють «жорсткі» та стають у нагоді не лише в професійній діяльності, а й у повсякденному житті, зокрема в умовах воєнного стану. Їх часто трактують як неспецифічні, тісно пов'язують

з особистісними рисами, соціальними й управлінськими здібностями. Іноді такі навички відносять до індивідуальних якостей людини, оскільки вони залежать від характеру людини й проявляються лише при безпосередній взаємодії із нею [15].

Тобто, *soft skills* – це комплекс умінь або навичок, які впливають на життя та успішне працевлаштування майбутніх фахівців; це здібності, які необхідні для міжособистісної взаємодії, досягнення цілей за допомогою критичного й творчого мислення; це складові елементи емоційного інтелекту. Саме ці здібності сприяють забезпеченню успішної участі фахівця в професійній діяльності, його високу продуктивність і не пов'язані зі фаховими навичками конкретної сфери діяльності [7].

Потрібно наголосити, що *soft skills* – це навички, які потрібні людині протягом усього її життя. Адже це про постановку цілей і їх досягнення, про самоприйняття, рефлексію, впевненість та самостійність, здорову самооцінку, відповідальність, уміння вчитися та вдосконалюватися, турботу піклуватися про своє психічне й духовне здоров'я. Затребуваність *soft skills* це весь її життєвий шлях. Однак, такі навички не завжди вдається продемонструвати й правильно оцінити, зокрема зі сторони роботодавця чи викладача. Це пов'язано з тим, що не всі активно проявляють свої здібності, а бажають залишитися в тіні своїх колег й не хочуть отримати додаткових завдань.

У закордонних публікаціях є велика кількість моделей «*soft skills*», хоча й зміст навичок досить широкий і розмитий. За останні роки *soft skills* значно переважають над *hard skills*. У більшій чи меншій мірі це безпосередньо залежить від сфери діяльності людини.

А. Берглунд, шведський науковець, визначив такі *soft skills* для діяльності інженера: усвідомлення необхідності навчатися протягом життя; розуміння професійної та етичної відповідальності за прийняття рішень; самоорганізація; спроможність критичної рефлексії прийнятих рішень; навички управління

людським капіталом; уміння працювати у багатопрофільній команді та бути лідером; володіння прийомами аргументації у професійній комунікації [17].

Голова підрозділу рекрутменту BMW Group, Міхаель Альбрехт убачає вміння працювати в команді як найголовнішу навичку soft skills, водночас, зі свого боку, дослідниця О. Чуланова ключову роль відводить емоційній компетентності особистості [13].

Британська платформа інтернет навчання SkillsYouNeed поділяє soft skills на персональні (особистісні) та інтерперсональні (міжособистісні). До персональних належать тайм-менеджмент, саморозвиток, управління емоціями, організація харчування, догляд за тілом, спортивне тренування, ефективний сон. До других – комунікативні, робота в команді, ведення переговорів, конфлікт-менеджмент, лідерські здібності тощо [15].

До групи soft skills науковець Н. Самолюк додає комунікативні навички: здатність вести бесіди, уміння формулювати питання, доводити власну точку зору, усвідомлювати необхідність зворотного зв'язку [12].

О. Чуланова до вищезгаданих комунікативних soft skills додає ще й управлінські [13].

У класифікації м'яких навичок К. Ковалюк входять три типи якостей. До комунікативних (створювати якісні презентації, взаємодіяти з різними типами людей) та управлінських (працювати в команді, уміння мотивувати та об'єднувати команду) навичок він додає індивідуальні (приймати рішення, позитивне мислення, оптимізм тощо) [5].

Провідні науковці, роботодавці, практики визначили групи десяти найбільш актуальних soft skills успішного фахівця [14], які нами представлені у схемі.

Рис. 1. Схема найбільш актуальних soft skills успішного фахівця

Із розвитком суспільства, економіки країни та зміною пріоритетності завдань під час війни й у післявоєнний період перелік актуальних м'яких навичок щороку змінюється та перегруповується.

Для якісної підготовки працівників освітньої галузі, на думку Н. Носовець, О. Пискун та О. Рекун, актуальним залишаються глибокі знання з навчального предмету, а також такі уміння й навички: бути виваженим посередником; високий рівень соціальної активності; самореалізовуватися; аналізувати результати власної роботи; критично сприймати та удосконалювати ефективність професійної діяльності; допомагати здобувачам освіти реалізувати свої амбіції [8].

Після проведеного аналізу наявних класифікацій виділяємо групи м'яких навичок майбутніх конкурентоспроможних фахівців освітньої галузі, які актуальні зараз і, на нашу думку, залишаться важливими у післявоєнний

період: комунікативні; соціальної поведінки; управлінські (менеджменту); індивідуальні (особистісні); ефективне мислення.

Основні групи та компоненти soft skills майбутніх конкурентоспроможних фахівців освітньої галузі представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні групи та компоненти soft skills майбутніх конкурентоспроможних фахівців освітньої галузі

Групи м'яких навичок				
Комунікативні	Соціальної поведінки	Менеджмент	Індивідуальні	Ефективного мислення
Компоненти				
здатність вести бесіди, уміння працювати в команді, уміння слухати, переконувати, здатність аргументувати, навички публічного виступу, самопрезентація, уміння формувати та висловлювати свою позицію усно та письмово, дискутувати	ініціативність, самоорганізація, емоційний інтелект, самоосвіта, навчання протягом життя, ерудованість, особиста продуктивність, інформаційна грамотність, усвідомленість; уміння переконувати, знаходити підхід до людей	підприємливість, тайм-менеджмент, саморозвиток, мотивувати та об'єднувати людей, керувати іншими людьми, планувати, прогностичність, здатність вирішувати та брати відповідальність за свої дії, уникати конфліктів, мирно їх вирішувати, лідирувати, ефективна поведінка у невизначених критичних ситуаціях	сила волі, усвідомленість, відповідальність, допитливість, гнучкість, доброта, емоційна зрілість, внутрішня мотивація, здатність володіти собою, стресостійкість, саморефлексія, оптимізм, толерантність, керування емоціями, здатність до командної роботи, позитивна спрямованість	критичне, системне мислення, здатність до аналізу, адаптивність і гнучкість, креативність, перспективність, аналітичність, інновативність

Традиційно система освіти зосереджувалася саме на розвитку жорстких, прикладних навичок, а формування м'яких навичок було опосередковано, або й зовсім залишалось у процесі самонавчання.

Самі терміни «hard skills» та «soft skills» увійшли в освітній процес професійної підготовки майбутніх педагогів нещодавно, але опосередковано

вони завжди складали професіограму педагога, яка визначалася такими педагогічними вміннями й здібностями: гностичність, здатність до проєктування та моделювання, дослідницькі, дидактичні, організаторські, конструктивні, перцептивні, сугестивні, комунікативні, креативні здібності й уміння у галузі педагогічної техніки [9].

Уключення soft skills в освітні професійні програми закладів вищої та фахової передвищої освіти за останнє десятиріччя сприяло доповненню переліку вимог до підготовки конкурентоспроможного фахівця, що висунуло й ряд нових вимог до освітнього процесу. Як наслідок, у країні активно проводяться освітні реформи, які передбачають уключення soft skills у програми підготовки першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

За такого підходу надзвичайно важливо у процесі навчання студентської молоді забезпечити формування та розвиток м'яких навичок, що обумовить затребуваність молодих фахівців на ринку праці у післявоєнний період. Закладам педагогічної освіти всіх рівнів слід зорієнтувати освітній процес на підготовку випускників, які спроможні методично правильно навчати здобувачів освіти й легко адаптуватися до нових викликів і реалів сьогодення, змін у власному житті та житті країни, виважено реагувати на них, справлятися з негативними емоціями, сприймати зміни й прагнути засвоювати нове, знаходити шляхи та можливості особистого й професійного удосконалення [9].

Безпосереднє завдання викладачів педагогічних закладів освіти – активно спрямовувати зміст і методику навчання на формування м'яких навичок у здобувачів освіти, учити їх ефективно взаємодіяти для досягнення поставленої мети. Поряд із процесом оволодіння професійними компетентностями потрібно навчати їх самостійно оволодівати новими знаннями й навичками, знаходити нестандартні рішення. Саме здатність до саморозвитку, самовдосконалення, адаптації дають сучасній людині можливість реалізуватися, а значить бути активною та успішною навіть в умовах війни.

За умови воєнного стану змінюється сама сутність педагогічної професії, адже сьогоденний педагог навчає своїх вихованців не лише здобувати знання, а й уміло мотивує їх до цього. Окрім того, він і сам має бути вмотивованим, соціально активним, працювати на випередження часу, мати критичне мислення, володіти сформованими високоморальними якостями. Не менш важлива здатність до саморефлексії та самодослідження; уміння окреслювати цілі й планувати свою роботу задля їх досягнення; уміння бачити пріоритети; уміння контролювати свої емоції і бажанням; бути компетентним і вміти надихати учнів на навчання.

Погоджуємось із думкою А. Гарага, що формування м'яких навичок у здобувачів вищої освіти варто починати з перших курсів й удосконалювати до кінця навчання у рамках усіх освітніх компонентів освітньо-професійної програми та в позааудиторній роботі [3].

Зважаючи на індивідуальні особливості та природні здібності здобувачів освіти, не існує єдиного способу формування soft skills під час навчання у ЗВО. Однак, організація освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства та інтеграція змісту, форм і методів навчання є основою для створення належного освітнього середовища, у якому майбутній фахівець у тісній співпраці з викладачем (порадником, наставником, консультантом, фасилітатором, ментором, тренером) розвиває м'які навички за власною освітньою траєкторією під час професійного становлення [11].

Науковці-практики визначили, що виробленню soft skills у майбутніх фахівців сприяють тренінги, майстер-класи, професійні майстерні, командна робота, групові форми навчання, тайм-менеджмент, інформаційні технології, гейміфікація, залучення до неформальної та інформальної освіти.

На перевагу ігрових технологій (гейміфікацію) при формуванні вмінь аналізувати та приймати рішення в невизначених умовах, критично й креативно мислити, працювати самостійно та в групі, у парі чи у колективі наголошує І. Пінчук. У той же час науковець зазначає, що викладачі далеко не в повному обсязі використовують ресурс практичних занять для становлення та розвитку

м'яких навичок у здобувачів освіти. Слід зосередитися на впровадженні в освітній процес інтерактивних методів навчання (заняття дискусійного характеру, проєктна робота, рейтингові методи тощо) та різних форм взаємодії педагога зі здобувачами освіти. Це дасть можливість створити у ЗВО розвивальний освітній простір для формування та удосконалення у здобувачів освіти м'яких навичок майбутньої професійної діяльності [10].

Набирають популярності в освітньому процесі у ЗВО тренінгові технології. Термін «тренінг» (train, training) перекладається як навчання, виховання, тренування, дресирування.

Загальна мета будь-якого різновиду тренінгу – підвищення комунікативної компетентності та набуття життєво необхідних навичок. Тренер (ведучий) при проведенні тренінгу, як правило, спирається на досвід учасників (життєвий чи професійний), організовує використання його й набуття нових знань, а також їх практичного застосування відразу під час зустрічі, що насамперед сприяє розвитку м'яких навичок.

Науковці О. Абрамова, О. Пуляк й А. Терещук наголошують, що саме тренінгові технології формують у майбутніх педагогів здатність до рефлексії, фахового самоконтролю, самоперевірки й самооцінки, самовдосконалення, позитивного ставлення до професії вчителя, а також розвивають цілеспрямованість та силу волі [1].

Ці якості є вкрай необхідними в умовах воєнного стану та стануть у нагоді фахівцям післявоєнного періоду.

У процесі підготовки педагогів тренінгові технології забезпечують активізацію пізнавального інтересу здобувачів освіти, покращення якості сприйняття матеріалу, формування широкого переліку затребуваних роботодавцями м'яких навичок.

Пропонуємо орієнтовний перелік форм і методів навчання на кожному з етапів проведення тренінгу у процесі підготовки майбутнього педагога у таблиці 2.

**Орієнтовний перелік форм та методів навчання в залежності
від етапу тренінгу у процесі підготовки майбутнього педагога**

Етапи тренінгу	Форми та методи навчання
Отримання теоретичних знань	міні-лекція; індивідуальне читання; перегляд мультимедійної презентації, відеофільму, ролику; аналіз педагогічних ситуацій; фіксація теоретичного матеріалу; збір наукової інформації; аналіз тексту, цитат, фактів; візуалізація; інформаційна графіка або інфографіка; робота з інтернет-ресурсами; перегляд освітніх курсів тощо
Отримання досвіду	активні й інтерактивні методи (мозковий штурм; симуляція; акваріум, активне коло та ін.); гейміфікація (різні види ігор); обговорення в групах; змагання колективні види роботи тощо
Аналіз отриманого досвіду	вправи на спостереження; демонстрація наочності; презентація наробок; обговорення в парах, групах; анкетування; інтерв'ю; вправи коучінгу; дерево рішень; дебати; дискусії тощо
Узагальнення знань та досвіду	метод кейс; колективне обговорення та вироблення рекомендацій; практичні вправи; проектування; лепбуки; самопрезентація; реклама власної вебсторінки, блогу тощо

Виклики воєнного стану в Україні вимагають організацію освітнього процесу в дистанційному форматі на територіях, які перебувають близько зони бойових дій. Тому впровадження тренінгових технологій за допомогою можливостей онлайн-сервісів і платформ є дієвим рішенням: Moodle, Zoom, Googl classroom, DingTalk, Discord, Google Meet, You Tube, Skype; онлайн-

дошок Google Jamboard та Miro тощо. Це потребує підготовку педагогів, спроможних проводити заняття незалежно від місця перебування та проживання здобувачів освіти, здатних охоплювати велику кількість охочих навчатися, проявляти креативність і стійкість до викладання в таких умовах [4].

Під час виконання Всеукраїнської програми «Ментальне здоров'я» викладачі, працівники соціально-психологічної служби Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради систематично проводять тренінги, спрямовані на збереження ментального здоров'я всіх учасників освітнього процесу.

Орієнтовна тематика тренінгів: «Ментальне здоров'я: як подбати про себе», «Синдром відкладеного життя під час війни», «Як підвищити свою стресостійкість під час війни», «Як розпізнати та нейтралізувати токсичних людей», «Як знизити тривожність та зберігати спокій». Вони спрямовані на підвищення рівня стресостійкості й пошук особистісних ресурсів до психологічного відновлення в умовах воєнного стану.

Розвитку комунікативних навичок, формуванню почуття приналежності до колективу, взаємодовіри та взаємодопомоги у групі, створення комфортного психологічного мікроклімату сприяють тренінгові заняття «Я серед людей», «Як уникнути конфлікту», «Я не один», «Емоційна стабільність», «Загрози, які може нести інтернет» тощо.

У рамках Усеукраїнської кампанії «16 днів проти насильства» для здобувачів освіти та молодих викладачів доцільними є тренінгові заняття на такі теми: «Мобінг, босинг, газлайтинг», «Сексуальне насильство пов'язане з конфліктом», «Інформування молоді з проблем торгівлі людьми», «Формування культури здорового способу життя» тощо.

Участь здобувачів вищої освіти в гуртках, спілках, секціях, об'єднаннях, громадських об'єднаннях, наукових товариствах, студентському самоврядуванні дозволить якісно розвивати у майбутніх педагогів soft skills. Проведення круглих столів, конференцій, семінарів, зустрічей, змагань, конкурсів, фестивалів, благодійних акцій забезпечить підвищення обізнаності

молоді з різної проблематики та формування актуальних м'яких навичок: лідерство, соціальна відповідальність, ініціативність, спроможність діяти колективно, працювати в групі, формувати власну думку й позицію, знаходити компроміси, уникати конфліктів, розуміти та контролювати свій психічний стан тощо. Під час їх проведення важливим є поєднання правильної методики, взаємодії учасників освітнього процесу й стиля їх взаємодії та спілкування.

У сучасному світі знання швидко втрачають свою актуальність, тому набагато важливіше навчитися здобувати необхідну інформацію та розвивати необхідні м'які навички. На допомогу педагогу, здобувачу освіти та молодому фахівцю приходять масові відкриті онлайн курси, які все більше набувають популярності у процесі здобуття неформальної освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Наукові публікації вітчизняних і закордонних дослідників зазначають, що необхідною умовою для успішної кар'єри, самореалізації, гарантованого працевлаштування та конкурентоспроможність майбутніх педагогів на сучасному ринку праці в умовах воєнного стану є формування та постійне удосконалення широкого кола soft skills.

Вимога володіння м'якими навичками закладена у Концепції Нової української школи, професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти», які розроблені на основі трудових функцій педагога. Воєнний стан у країні передбачає перегляд ставлення до процесу підготовки майбутніх педагогів, розвитку особистісних і професійних якостей, загальної та професійної компетентності.

Із метою виявлення та діагностики у здобувачів вищої освіти soft skills необхідно розробити сучасний та ефективний інструментарій. Тому слід зосередитися на визначенні розширеного переліку soft skills, розробці методики діагностики рівня їх сформованості у здобувачів вищої освіти, створенні й апробації навчально-методичного комплексу для педагогічних і науково-педагогічних працівників ЗВО щодо підготовки конкурентоспроможних і високо компетентних у майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Абрамова О., Онуфрак О. Проектування освітнього процесу технологічної підготовки старшокласників засобами індивідуалізації. *Наукові записки. Сер. Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. Вип. 183, С. 50–55.
2. Абрамова О., Пуляк О., Терещук А. Формування м'яких навичок у здобувачів освіти через застосування тренінгових технологій. *Вісник післядипломної освіти. Сер. Педагогічні науки*: зб. наук. праць. Київ, 2021, Вип. 18(47). С.10–23.
3. Гарага А. В. Формування «Soft Skills» студентів університету – перспективний напрямок підвищення якості вищої освіти. *Економічний вісник Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі*. Переяслав, 2020. Вип. 47, С. 46–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2020_47_10 (дата звернення: 11.09.2024).
4. Діденко Ж. Формування м'яких навичок («soft skills») на заняттях англійської мови у майбутніх менеджерів в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*: Міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. Дрогобич, 2021. Вип. 35. Т. 2. С. 266–271.
5. Коваль К. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. Вінниця, 2015. № 2. С. 162–167.
6. Лободинська О., Гриджук О. Формування соціальних навичок студентів: проблеми й перспективи. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів, 2020. Т. 30. № 3. С.116–121.
7. М'які навички. *Вільна енциклопедія Вікіпедія*, 2024. URL: <https://bit.ly/3Miahn7> (дата звернення: 10.09.2024).
8. Носовець Н., Пискун О., Рекун О. Теоретичне дослідження поняття «Self skills» учителя. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 2021. № 170-171 (14-15). С.31–35.

9. Пирожок Г. Формування ключових soft skills у студентів педагогічного коледжу. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць Херсонського державного університету. Херсон. 2022. Вип. 98. С.48–53.

10. Пінчук І. О. Використання інтерактивних методів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови початкових класів. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. Психолого-педагогічні науки*. Ніжин, 2013. № 4. С. 103–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2013_4_20 (дата звернення: 11.09.2024).

11. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. *Інтерактивні технології навчання* : наук.-метод посіб. Київ : Вид-во А.С.К., 2004, 192 с.

12. Самолюк Н. Soft та hard skills на ринку праці: сутність та складові. *Вісник НУВГП* : зб. наук. праць. Рівне: НУВГП. 2021. Вип. 4(96). С. 275–294.

13. Чуланова О. Л. Інтеграція концептуальних основ компетентнісного підходу до стратегічного управління персоналом організації. *Стратегія економічного розвитку України, зб. наук. пр. Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана*. Київ, 2013. № 33. С. 212–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2013_33_34 (дата звернення: 11.09.2024).

14. Якими будуть основні 10 навичок у 2025 році – Всесвітній економічний форум опублікував список НУШ. *ГО «Смарт Освіта»*. 2020. URL: <https://bit.ly/3N8X28i> (дата звернення: 10.09.2024).

15. Soft skills: універсальні навички європейського рівня. 2015. URL: <https://studway.com.ua/soft-skills> (дата звернення: 10.09.2024).

16. SOFT SKILLS: чому ці навички такі важливі сьогодні? *Інновекс*, 2020. URL: <https://bit.ly/3wrimiK> (дата звернення: 11.09.2024).

17. Berglund A., Heintz F. Integrating Soft Skills into Engineering Education for Increased Student Throughput and more Professional Engineers. *LTHs 8:e Pedagogiska Inspirationskonferens*, (17 december, Linköping University). Sweden. 2014. URL: https://www.lth.se/fileadmin/lth/genombrottet/konferens2014/11_Berglund_Heintz.pdf (дата звернення: 11.09.2024).

References:

1. Abramova, O., & Onufrak, O. (2019). Proektuvannia osvithnoho protsesu tekhnolohichnoi pidhotovky starshoklasnykiv zasobamy indyvidualizatsii [Designing the educational process of technological training of high school students by means of individualization]. *Naukovi zapysky – Scientific notes*. Kropyvnyckyj, 183, 50-55 [in Ukrainian].
2. Abramova, O., Puljak, O., & Tereshhuk, A. (2021). Formuvannja m'jakykh navychok u zdobuvachiv osvity cherez zastosuvannja treninghovykh tekhnologij [Formation of soft skills in students through the use of training technologies]. *Pedagogichni nauky – Bulletin of Postgraduate Education*. Kyjiv, 18(47), 10-23 [in Ukrainian].
3. Gharagha, A. V. (2020). Formuvannja «Soft Skills» studentiv universytetu – perspektyvnyj naprjamok pidvyshhennja jakosti vyshhoji osvity [Formation of 'Soft Skills' of university students is a promising direction of improving the quality of higher education]. *Ekonomichnyj visnyk – University Economic Bulletin*. 47, 46-52. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2020_47_10 [in Ukrainian].
4. Didenko, Zh. (2021). Formuvannja m'jakykh navychok («soft skills») na zanjattjakh anghlijskoho movy u majbutnikh menedzheriv v umovakh dystancijnogho navchannja [Developing Soft Skills in English Language Classes for Future Managers in the Context of Distance Learning]. *Aktualjni pytannja ghumanitarnykh nauk – Topical issues of the humanities*. Droghobych. 35, 2, 266-271 [in Ukrainian].
5. Kovalj, K. (2015). Rozvytok «soft skills» u studentiv – odyn z vazhlyvykh chynnykiv pracevlashtuvannja [Development of soft skills in students is one of the important factors of employment]. *Visnyk Vinnycjkogho politekhnichnogho instytutu – Visnyk of Vinnytsia Politechnical Institute*. 2, 162-167 [in Ukrainian].
6. Lobodynska, O., & Hrydzhuk, O. (2020). Formuvannia sotsialnykh navychok studentiv: problemy y perspektyvy [Formation of students' social skills: problems and

prospects]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*. Lviv, 30, 3, 116-121 [in Ukrainian].

7. Miaki navychky [Soft skills]. (2024). *Vilna entsyklopediia Vikipediia – Wikipedia, the free encyclopedia*. Retrieved from <https://bit.ly/3Miahn7> [in Ukrainian].

8. Nosovets, N., Pyskun, O., & Rekun, O. (2021). Teoretychne doslidzhennia poniattia «Self skills» uchytelia [Theoretical study of the concept of ‘Self skills’ of a teacher]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka – Bulletin of the National University ‘Chernihiv Collegium’ named after T. G. Shevchenko*. 170-171 (14-15), 31-35 [in Ukrainian].

9. Pyrozhok, H. (2022). Formuvannia kliuchovykh soft skills u studentiv pedahohichnoho koledzhu [Formation of key soft skills in students of pedagogical college]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*. Kherson. 98, 48-53 [in Ukrainian].

10. Pinchuk, I. O. (2013). Vykorystannia interaktyvnykh metodiv u protsesi fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy pochatkovykh klasiv [Using interactive methods in the process of professional training of future primary school English teachers]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia – Scientific Notes of Mykola Gogol Nizhyn State University*. Nizhyn. 4, 103-107. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2013_4_20 [in Ukrainian].

11. Pometun, O. I., & Pyrozhenko, L. V. (2004). Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia [Modern lesson. Interactive learning technologies]. Kyiv. 192 [in Ukrainian].

12. Samoliuk, N. (2021). Soft ta hard skills na rynku pratsi: sutnist ta skladovi [Soft and hard skills in the labour market: essence and components]. *Visnyk NUVHP – Journal of Vocational Education and Training*. Rivne. 4(96). 275-294 [in Ukrainian].

13. Chulanova, O. L. (2013). Intehratsiia kontseptualnykh osnov kompetentnistnoho pidkhodu do stratehichnoho upravlinnia personalom orhanizatsii

[Integration of the conceptual foundations of the competence approach to the strategic management of the organisation's personnel]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy – Strategy of economic development of Ukraine*. Kyiv. 33, 212-220. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2013_33_34 [in Ukrainian].

14. Yakymy budut osnovni 10 navychok u 2025 rotsi – Vsesvitnii ekonomichnyi forum opublikuvav spysok NUSh [What will be the main 10 skills in 2025 – the World Economic Forum has published a list of NUS]. (2020). *HO «Smart Osvita» – NGO ‘Smart Education’*. Retrieved from <https://bit.ly/3N8X28i> [in Ukrainian].

15. Soft skills: universalni navychky yevropeiskoho rivnia [Soft skills: universal skills of the European level]. (2015). Retrieved from <https://studway.com.ua/soft-skills> [in Ukrainian].

16. SOFT SKILLS: chomu tsi navychky taki vazhlyvi sohodni? [SOFT SKILLS: why are these skills so important today?]. (2020). *Innoveks – Innovex*, Retrieved from <https://bit.ly/3wrimiK> [in Ukrainian].

17. Berglund, A., & Heintz, F. (2014). Integrating Soft Skills into Engineering Education for Increased Student Throughput and more Professional Engineers. *LTHs 8:e Pedagogiska Inspirationskonferens*. Sweden. Retrieved from https://www.lth.se/fileadmin/lth/genombrottet/konferens2014/11_Berglund_Heintz.pdf [in Ukrainian].

УДК 378.011.3-051:316.77]-043.83(045)

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПРОФЕСІОНАЛА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

© Полякова І., Василенко О.

DOI NUMBER: 10.46489/TOESIWC-24-42-6

Формування професіонала, який вільно володіє комунікативними техніками, здатний вступати в комунікацію для вирішення різних професійних завдань, а також ефективно